

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Ν ΓΛΩΣΣΑΣ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ-ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ο λαϊκισμός στον 21ο αιώνα 01.10.2017, ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1.Γράψαμε σε προηγούμενο άρθρο μας («Πέντε πραγματικοί κίνδυνοι», «Καθημερινή», 20/8) ότι ο λαϊκισμός είναι ο πλέον επικίνδυνος αντίπαλος της σύγχρονης φιλελεύθερης δημοκρατίας. Υποσχεθήκαμε ότι θα επανέλθουμε στο θέμα. Αυτό το άρθρο λοιπόν είναι αφιερωμένο στον λαϊκισμό. Έχουν γραφτεί χιλιάδες σελίδες για τον λαϊκισμό, ιδίως τα τελευταία δύο χρόνια. Ενα τόσο σύνθετο φαινόμενο είναι πολύ δύσκολο να ερμηνευθεί σε ένα σύντομο άρθρο. Θα περιοριστώ λοιπόν σε κάποιες επιγραμματικές παρατηρήσεις.

2.Κατ' αρχάς ο λαϊκισμός δεν είναι σύγχρονο φαινόμενο. Εμφανίζεται στην Αθήνα της αρχαϊκής περιόδου και αποκτά τότε χαρακτηριστικά που διατηρεί μέχρι σήμερα – προσαρμοζόμενος όμως πάντα στις συνθήκες της κάθε εποχής. Ο λαϊκισμός είναι ένα πολιτικό παράσιτο που ευδοκιμεί στις δημοκρατίες. Νομίζω ότι το βασικό χαρακτηριστικό του είναι το εξής: ο λαϊκισμός δίνει φαινομενικά μεγάλη έμφαση στη λαϊκή κυριαρχία. Η κριτική που ασκεί στη φιλελεύθερη δημοκρατία τονίζει την υποτιθέμενη νόθευση αυτής της αρχής που οφείλεται στην υφαρπαγή της εξουσίας από τις ελίτ (πολιτικών, διανοουμένων, οικονομικά ισχυρών κ.ά.). Επειδή καμιά φιλελεύθερη δημοκρατία δεν λειτουργεί τέλεια και επειδή μέρος της παθογένειάς της είναι και η δημιουργία ισχυρών ελίτ, οι λαϊκιστές εμφανίζονται εύστοχοι στις καταγγελίες τους αν και σχεδόν πάντα διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα και διογκώνουν τα προβλήματα. Στις περισσότερες περιπτώσεις η λύση που προτείνουν είναι η επιστροφή της εξουσίας στα χέρια του λαού με διαμεσολαβητή τον Ηγέτη. Ο οποίος, κατά τεκμήριο, γνωρίζει την πραγματική βούληση του λαού, κατανοεί τις ανάγκες του, αφουγκράζεται την ψυχή του. Ο Ηγέτης είναι ο Μεσσίας που θα επαναφέρει την πραγματική δημοκρατία, που θα οδηγήσει τον λαό στη γη της Επαγγελίας, που θα συντρίψει τους σφετεριστές της λαϊκής εξουσίας.

3.Ο λαϊκισμός ήταν πάντοτε επικίνδυνος, αλλά νομίζω πως ποτέ δεν ήταν τόσο επικίνδυνος όσο σήμερα. Διότι σήμερα υπάρχουν ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την εμφάνισή του αλλά και τη διάδοσή του. Οι προϋποθέσεις έχουν να κάνουν με την παθογένεια της φιλελεύθερης δημοκρατίας αλλά και με το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης. Για να μην παρεξηγηθώ, να τονίσω ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία είναι η καλύτερη διαθέσιμη μορφή πολιτικής οργάνωσης και θεσμικής συγκρότησης και τα θετικά αποτελέσματα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας εντυπωσιακά. Όμως τα πάντα έχουν ένα κόστος. Μπορεί να είναι πολύ μικρότερο από το όφελος, αλλά παραμένει κόστος. Όταν μάλιστα η κατανομή του κόστους και του οφέλους είναι ανισομερής, οι αντιδράσεις είναι αναμενόμενες.

Τα γενεσιουργά αίτια, λοιπόν, του σύγχρονου λαϊκισμού είναι τα παρακάτω:

α. Δεν είναι όλοι το ίδιο κερδισμένοι από την παγκοσμιοποίηση. Ενα μεγάλο μέρος της μικροαστικής και της εργατικής τάξης των δυτικών δημοκρατιών δεν έχει κερδίσει ή αισθάνεται ότι έχει χάσει. Δεν έχει και τόση σημασία το κατά πόσο ισχύει κάτι τέτοιο. Το βέβαιο είναι ότι η οικονομική ανισότητα αυξήθηκε, κι αυτό αρκεί. Οι «χαμένοι» της παγκοσμιοποίησης θέλουν να τιμωρήσουν τις «ευνοημένες» ελίτ, όχι μόνο γιατί αισθάνονται αδικημένοι αλλά κυρίως γιατί αισθάνονται περιθωριοποιημένοι πολιτικά.

β. Η αίσθηση της πολιτικής περιθωριοποίησης δεν έχει να κάνει μόνο με την πίεση που τους ασκεί το γεγονός ότι έμαθαν να εργάζονται σε μια οικονομία που όσο ανοικτή κι αν ήταν, μικρή σχέση έχει μ' αυτήν στην οποία καλούνται να επιβιώσουν σήμερα, συχνά χωρίς να

είναι καθόλου προετοιμασμένοι γι' αυτό. Έχει να κάνει επίσης με τις νέες μορφές κοινωνικής συμβίωσης, την αλλαγή του κοινωνικού περιβάλλοντος, την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των κοινωνικών σχέσεων και την κρίση ταυτότητας που είναι αποτέλεσμα κάθε μεταβατικής περιόδου. Ιδιαίτερα μιας μεταβατικής περιόδου που εξελίσσεται με ραγδαίους ρυθμούς λόγω της διαρκούς τεχνολογικής επανάστασης που πολλοί δεν μπορούν, και ίσως δεν επιθυμούν, να την παρακολουθήσουν.

γ. Ακόμα και όταν οι ελίτ δεν έχουν την πρόθεση να περιθωριοποιήσουν τη λαϊκή κυριαρχία, αυτό γίνεται εκ των πραγμάτων. Όσο πιο σύνθετος γίνεται ο κόσμος μας, τόσο απαραίτητος είναι ο καταμερισμός των εργασιών. Ακολουθεί η απομόνωση των ειδικών, οι γνωστικές ανισότητες, το χάσμα στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Η δημοκρατία βασίζεται σε κάποιες λογικές προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για τη θεμελίωση της αρχής της πολιτικής ισότητας, στην πραγματικότητα όμως είναι νομικά πλάσματα. Διότι οι άνθρωποι δεν είναι το ίδιο ορθολογικοί, δεν είναι το ίδιο ικανοί, δεν έχουν τις ίδιες γνώσεις για εξειδικευμένα ζητήματα πολιτικής και οικονομίας. Έτσι ενώ η δημοκρατία παραμένει το καλύτερο πολίτευμα, γίνεται όσο περνάει ο καιρός και περισσότερο ασταθές λόγω των μεγάλων και πραγματικών ανισοτήτων μεταξύ των πλασματικά «ίσων» πολιτών.

δ. Το πρόβλημα επιδεινώνει η αυξανόμενη φιλελευθεροποίηση των δημοκρατιών. Η μεγαλύτερη προστασία των ατομικών δικαιωμάτων αποδυναμώνει την πλειοψηφία. Η ενδυνάμωση μειονοτήτων και περιθωριοποιημένων ομάδων εκλαμβάνεται από τη «σιωπηρή πλειοψηφία» ως μέρος ενός παιγνίου μηδενικού αθροίσματος που θα υπάρχουν οπωσδήποτε ηττημένοι. Ένα μεγάλο μέρος των πολιτών δεν βλέπει τον εαυτό του ως ωφελημένο από την αύξηση της ατομικής ελευθερίας αλλά ως κομμάτι μιας συλλογικότητας που χάνει τον ζωτικό της χώρο, δηλαδή τη δυνατότητα να διαμορφώνει το περιβάλλον της κυριαρχικά.

Για σκεφτείτε όμως όλα αυτά μαζί: καλύτερη και ευρύτερη προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, των μειονοτήτων και των αδύναμων ομάδων, πολυπολιτισμικότητα, ανοιχτές αγορές, τεχνολογικές επαναστάσεις. Όλα είναι θετικά αλλά ο συνδυασμός τους δημιουργεί ίλιγγο ειδικά σε όσους δεν μετέχουν αλλά και σε όσους δεν μπορούν να αντιληφθούν γιατί το πρόσημο είναι συντριπτικά θετικό. Και τότε είναι έρμαιο των λαϊκιστών, που η βασική τους υπόσχεση είναι ότι θα σταματήσουν τη Γη να γυρίζει, ότι θα την ξανακάνουν επίπεδη και σταθερή.

Μπορεί το αποτέλεσμα να είναι προδιαγεγραμμένο. Ο λαϊκισμός όμως προσφέρει «ρεαλιστική» εναλλακτική. Μπορεί να κερδίσει εκλογές, μπορεί να πλήξει θεσμούς, μπορεί να διαδοθεί σαν μολυσματική ασθένεια, μπορεί να μεταλλάξει ακόμα και τους αντιπάλους του. Η αντιμετώπισή του αποτελεί τη μεγαλύτερη και δυσκολότερη πρόκληση για τη φιλελεύθερη δημοκρατία, στις αρχές του 21ου αιώνα.

** Ο κ. Αριστείδης Χατζής είναι αναπληρωτής καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου & Θεωρίας Θεσμών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.*

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

ΑΠΟ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΑΝΕΣΤΗ ΜΩΥΣΙΑΔΗ “ΚΡΑΥΓΗ ΧΡΟΝΟΥ” - Ο ΛΑΪΚΙΣΤΗΣ

Διαλέγει λέξεις, φράσεις και νοήματα

και χτίζει έναν κόσμο ιδανικό.

Απαλλαγμένος από τύψεις και ανομήματα,

βαδίζοντας σε δρόμο ονειρικό.

Ανοίγει δρόμους και ξεφεύγει απ' το παρόν

και διαρκώς επικαλείται παρελθόν και μέλλον.

Παρότι φαίνεται ως "παλαιών αρχών" ,

εν τούτοις για πολλούς είν' ένας ήλιος ανατέλλων.

Αλλάζει θέσεις με ευκολία περισσή,

πάντα προφασιζόμενος το εθνικό συμφέρον.

Κι αν η πολιτική του δεν γίνει αποδεκτή,

θα διατείνεται πως "φταίει η Ευρώπη των εταίρων".

Σκορπά χαμόγελα προς όλους τους ανθρώπους,

κρύβοντας έντεχνα τον "άλλο" του εαυτό.

Και είναι βέβαιο με τους καλούς του τρόπους,

το πρόσωπό του σύντομα να γίνει αγαπητό.

Έτσι με άνεση μπορεί να πορευτεί,

ακολουθώντας δρόμους τεθλασμένους.

Μάσκες αλλάζοντας συχνά, αν χρειαστεί,

πλανεύοντας φτωχούς και αδικημένους!

Και είναι πιθανό με αμφίσημη μορφή,
στην ιστορία να γραφεί ως "ο Πολιτικός με ήθος".
Και τ'όνομά του θα αναφέρεται πολύ,
κι ας ήταν όλη του η ζωή ένας μεγάλος μύθος!

Ανέστης Ν. Μωυσιάδης
Πηγή: Ολύμπιο Βήμα

ΘΕΜΑ ΠΡΩΤΟ

Να παρουσιάσετε σε 50-60 λέξεις, στους συμμαθητές σας, τα γενεσιουργά αίτια του λαϊκισμού, όπως παρουσιάζονται στο κείμενο 1 μονάδες 15

ΘΕΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΡΩΤΗΜΑ ΠΡΩΤΟ

Να αναπτύξετε σε 80-90 λέξεις την άποψη που διατυπώνεται στο κείμενο 1 ότι << ο λαϊκισμός είναι ο πλέον επικίνδυνος αντίπαλος της σύγχρονης φιλελεύθερης δημοκρατίας>>

μονάδες 15

ΕΡΩΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ

Να επιβεβαιώσετε ή να διαψεύσετε τους ακόλουθους ισχυρισμούς που αναφέρονται στο κείμενο 1 , σημειώνοντας Σ (σωστό) ή Λ (λάθος). Να αιτιολογήσετε κάθε επιλογή σας , παραπέμποντας στο κείμενο 1

Α.Ο λαϊκισμός είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο

Β. Ο λαϊκισμός ευδοκμεί μόνο στα ολοκληρωτικά καθεστώτα

Γ. Όσο πιο φιλελεύθερη είναι μια δημοκρατία, τόσο πιο έντονο το φαινόμενο του λαϊκισμού

Δ. Ενώ η δημοκρατία παραμένει το καλύτερο πολίτευμα, γίνεται όσο περνάει ο καιρός και περισσότερο ασταθές λόγω των μεγάλων και πραγματικών ανισοτήτων μεταξύ των πλασματικά «ίσων» πολιτών.

Ε. Ο λαϊκισμός , ειδικά στις μέρες μας, μπορεί πολύ εύκολα να αντιμετωπιστεί από τη φιλελεύθερη δημοκρατία

μονάδες 15

ΕΡΩΤΗΜΑ ΤΡΙΤΟ

A. Να επισημανθούν τα δομικά μέρη και ο τρόπος ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου του κειμένου 1, με αναφορά στο κείμενο μονάδες 5

B. Να αντικατασταθούν οι υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου που σας δίνεται (απόσπασμα από το κείμενο 1), με άλλες σημασιολογικά ισοδύναμες

Η αίσθηση της πολιτικής περιθωριοποίησης δεν έχει να κάνει μόνο με την πίεση που τους ασκεί το γεγονός ότι έμαθαν να εργάζονται σε μια οικονομία που όσο ανοικτή κι αν ήταν, μικρή σχέση έχει μ' αυτήν στην οποία καλούνται να επιβιώσουν σήμερα, συχνά χωρίς να είναι καθόλου προετοιμασμένοι γι' αυτό. Έχει να κάνει επίσης με τις νέες μορφές κοινωνικής συμβίωσης, την αλλαγή του κοινωνικού περιβάλλοντος, την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των κοινωνικών σχέσεων και την κρίση ταυτότητας που είναι αποτέλεσμα κάθε μεταβατικής περιόδου. Ιδιαίτερα μιας μεταβατικής περιόδου που εξελίσσεται με ραγδαίους ρυθμούς λόγω της διαρκούς τεχνολογικής επανάστασης που πολλοί δεν μπορούν, και ίσως δεν επιθυμούν, να την παρακολουθήσουν.

μονάδες 5 Σύνολο: μονάδες 10

ΘΕΜΑ ΤΡΙΤΟ

A. Το κείμενο 2 ανήκει στην παραδοσιακή ποίηση. Να το τεκμηριώσετε αναφέροντας δύο χαρακτηριστικά της παραδοσιακής ποίησης που βλέπετε στο κείμενο 2

μονάδες 5

B. Να επισημάνετε και να αναπτύξετε το κεντρικό θέμα/ζήτημα που τίθεται στο κείμενο 2, σε 100-150 λέξεις

μονάδες 10

Σύνολο : μονάδες 15

ΘΕΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο συγγραφέας υποστηρίζει στο κείμενο 1 ότι << Ο λαϊκισμός ήταν πάντοτε επικίνδυνος, αλλά νομίζω πως ποτέ δεν ήταν τόσο επικίνδυνος όσο σήμερα >>. Συμφωνείτε με την άποψή του; Να παρουσιάσετε σε 350-400 λέξεις, στην τάξη σας, φαινόμενα λαϊκισμού στη σημερινή κοινωνία και να τονίσετε την επικινδυνότητά τους για το μέλλον της κοινωνικής ζωής

μονάδες 30

